

M. TÓTH GYÖRGY

A KATONABÁRÓ



Szurmay Sándor,
a Monarchia magyar hadvezére

M. TÓTH GYÖRGY

A KATONABÁRÓ

Szurmay Sándor, a Monarchia magyar hadvezére



Írta és összeállította:
M. Tóth György
Lektorálta:
Dr. Balla Tibor alezredes
Szerkesztette:
Dr. Hausner Gábor alezredes

Fotó, illusztráció:
A HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, az MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség
Dandár, a Thúry György Múzeum, a Pro Libertate Alapítvány,
Szentváry-Lukács János, Zeidler Sándor gyűjteménye, Baranyi Elek
és Serf Lajosné családi hagyatéka, valamint Kovács Sándor, Megyasszai-Bíró Attila, Selmecziné
Füzéková Diana, Szabó Lajos, Széman Richárd, Szikits Péter, Mészáros Tibor, Juhász Norbert
(www.welovebudapest.com), www.hivatal.szentgotthard.hu

Címoldal:
Héya Zoltán: Szurmay Sándor (1937)

Kiadja:
MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár
Budapest Főváros XVI. kerületi Önkormányzata

Felelős vezető:
Baráth Ernő ezredes, dandárparancsnok és Kovács Péter polgármester

Tervezőszerkesztő:
Gábor Mariann

© M. Tóth György
© MH vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrség Dandár
© Budapest Főváros XVI. kerületi Önkormányzata
© HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum
© Pro Libertate Alapítvány
© Thúry György Múzeum
© Kovács Balázs, Szentváry-Lukács János, Zeidler Sándor, Baranyi Elek

Minden jog fenntartva.

Nyomdai kivitelezés:
HM Zrínyi Térképészeti és Kommunikációs Szolgáltató
Közhasznú Nonprofit Kft., Sokszorosítóüzem
Felelős vezető: Pásztor Zoltán

Budapest, 2017

AZ UTOLSÓ FELVONÁS

Szurmay Sándor honvédelmi miniszter első képviselőházi színre lépését, mint láttuk, haditetteinek híre megelőzte, s így fogadták a Ház minden oldalán „szeretetreméltósággal”. Időközben sok minden megváltozott. Tisza István belebukott a politikájába, az összeomlásig, 1918. október 30-ig bekövetkező kormányválságok, illetve kormányátalakítások során Szurmayt az uralkodó mindannyiszor megtartotta tárcája élén. A részletekbe Tisza István 1917. június 14-i, „szigorúan titkos, nagyon sürgős!” telefontávirata enged bepillantani.

„Külföld útján gróf Esterházy Móricz Ő Exc.nak!

Abból a tényből kiindulva, hogy Magyarországon szolidáris parlamenti kormány van s ez a politikai szolidaritás a honvédelmi miniszterre is kiterjed, még eddig mindég változás állott be a honvédelmi miniszter személyében, valahányszor a kormányváltás politikai fordulatot is jelentett. Önérzetes embertől nem is lehet azt kívánni, hogy miniszter maradjon egy olyan kormányban is, amely elődjének politikai ellenfeleiből alakul; és ha Ő Felsége egyenes parancsát kieszközölve, ilyen kényszerhelyzetet teremtenél egy derék katonára nézve, ez egyfelől erkölcsi tortúra volna az illető számára, másfelől súlyos kifogás alá esnék a miniszteri szolidaritás s a parlamentarizmus elve szempontjából.

Anélkül, hogy e lépésemről bárkivel, legkevésbé Szurmayval beszéltem volna, kötelességem erre a körülményre felhívni figyelmedet és megjegyezni, hogy Szurmaynak az új kabinetbe való belekényszerítését kénytelen volnék elvi szempontból erős bírálat tárgyává tenni.”

Sem az utód miniszterelnöknek, Esterházy Móricznak szóló bírálatról, sem pedig Szurmay ebélti véleményéről nem maradt fenn irat, azt viszont tudni lehet, hogy a király minden esetben „miniszterelnököm”, legutóbb az épp harmadik kormányát megalakító Wekerle Sándor előterjesztésére nevezte ki tárcája élére.

Ahogy az országban mind nagyobb lett a háborúellenesség, a képviselőházban is fogyatkozni látszott a megértés. A júniusi piavei offenzíva kudarca miatt (melyben egykori katonáinak immár XXIV. számot viselő hadteste, s volt vezérkari főnöke, Röder alezredes is részt vett) 1918. július 24-én hiá-



SZABADULÁS A GYŰJTŐFOGHÁZBÓL 1919. AUGUSZTUS 3-ÁN, DÉLUTÁN 3 ÓRAKOR.

ba adott szakmai muníciót az interpellált miniszterelnökének, Wekerlének, végül mondhatni, mindkettejüket leszavazták. Igaz, az is elhangzott ekkor: „A honvédelmi minister urat is szidták eleget a harctéren! A minister ur nem hallotta, de mi hallottuk! Miért szidták? Hogy nem jó vezér! Mert magyar volt, azért szidták! Hallottuk mi eleget!”

A front és a hátszág kettészakadni látszott. A Képviselőházban mind gyakrabban elhangzott: „két-ségbeesetten, szárnyszegzetten végzik tisztjeink a feladatukat a fronton.” Szurmay felolvasott egy harctérről hozzá küldött levelezőlapot: „A levegő ezen kívül a ti áldásos működésetekkel tele van. Tegnap szórták le az olasz repülőket Urmánczynak 29-iki (vezérkart, hadseregvezetést, aránytalan magyar teherviselést is bíráló) beszédét, kellő kommentárok kíséretében... „Ha valami, ez keseríti el a tisztikart!” – mondta Szurmay akkor, amikor magyarsága, magyar érdekek melletti kiállása miatt az olasz fronton kinéztek neki egy parancsnoki állást.

A honvédelmi miniszternek szánt harctéri beosztásról „nyilatkozzon” ő maga.

Szurmay, még a Károlyi-kormány alatti, szentgotthárdi internálásakor papírra vetett, 1919. március 12-én datált „védőiratában” így ír minisztersége utolsó időszakáról: „E néhány példa (a parancsnoki, honvédelmi miniszteri tevékenységét ért vádak cáfolatai – a szerz.) is igazolja azt a szellemet, mely a saját és a vezetésem alatt állott honvédelmi minisztérium működését minden téren áthatotta, és csak a legnagyobb megnyugvásomra szolgálhatnak a napilapoknak igen sűrűn megjelenő hírei a magyar hadügyminisztériumban most folyamatban lévő »bűnanyag« gyűjtéséről, mert ez a gyűjtés teszi védelmemnek a legkínzóbb szolgálatot.

Egyet azonban csak gyanítani lehet ezekből az aktákból, és ez az, hogy módfelett kényelmetlen lehettem a bécsi köröknek a magyarság érdekében kifejtett állandó küzdelmem miatt, mert másra nem vezethető vissza az a tény, hogy 1918. szeptember hó 7. vagy 17-én Bécsben közöltetem velem, miután az olasz fronton néhány hadtestnél parancsnoki állás ürrült meg és én vagyok kiszemelve mint a Mária Terézia Rend tagja a 16. hadtest parancsnokává, lévén ez most fontosabb a hátszágbeli működésnél. Ez a hadtest akkoriban tiszta cseh, később felerészben cseh, felerészben magyar csapatokból állott.

A közlésre rögtön kijelentettem, hogy a legnagyobb örömmel veszem át a parancsnokságot, csak 8 napi időt kérek arra, hogy családomat átköltöztessen természetbeli miniszteri lakásomból. Rög-

tön hozzá is fogtam a lakáskereséshez, függő ügyeim rendezéséhez, felszámolásához stb., de a küszöbön álló változásról kötelességszerűen értesítettem a miniszterelnököt is, a ki a kabinet más tagjaival egyetemben a királynál és a főparancsnokságnál is eljárta, hogy a változás politikai elrendelése vettessék el, a mi sajnálatomra meg is történt. Mindig a törvényes rend, a jog és igazság álláspontján állva, ezek, no meg a szintiszta magyarságom, hazaszeretetem és önzetlenségem igazolnak.”

A már többször idézett, A magyar katona a Kárpátokban című, Élmények és tapasztalatok a világháborúból alcímmel az 1940-es ünnepi könyvhéten megjelent memoárkötetében Szurmay az iméntieket kiegészítve pontosítja, hogy miért lett kényelmetlen személye 1918 őszén, Bécsben. „Miniszterségem alatt tudván azt, hogy Magyarország sok igen nyomós oknál fogva aránytalanul több véráldozatot ho-



A PROLETÁRDIKTATÚRA ALATT ELZÁRTAK A GYŰJTŐFOGHÁZ ELŐTT, 1920. MÁJUS 2-ÁN. (SZURMAY BALRÓL A HARMADIK.)

zott az eddigi már lefolyt harcok alatt, mint Ausztria, de ismervén a hangulatot itthon, azonnal hozzáfogtam az önálló magyar hadsereg létesítésének tanulmányozásához. Ennek eredményeként elsősorban az akkori hadügyminiszterrel, Stöger-Steiner gyalogsági tábornokkal vettem fel az érintkezést, és 1917. július 17-én Bécsben folytatott eszmecserénél iparkodtam őt meggyőzni arról, hogy e tárgyban szükség lesz hathatós változásokra a háború végén. Ez alkalommal, ami természetes is, mély elzárkózottságot állapíthattam meg.” A Magyar Katonaujság 1939. április 23-i száma már szemelvényeket tett közzé a hadvezér egy év múlva megjelenő memoárkötetetéből, s ebből kitűnik, hogy 1917 novemberében IV. Károly ugyan fogadta magyar miniszterét, ám közölte, ez ügyben „igen nagy nehézségek lesznek Ausztriában”. Ma már tudjuk, sem ama vezényeltetésből, sem pedig az említett „bécsi nehézségek” és az összeomlás következtében az önálló magyar haderőből nem lett semmi. Ez utóbbira 1921-ig, a Nemzeti Hadsereg megalakításáig kellett várni. Nem kívánjuk itt részletesen ismertetni az eseményeket az összeomlásig, október végéig, miközben IV. Károly Szurmaynak is felajánlotta a Wekerle lemondásával megüresedett miniszterelnöki széket, hogy mielőbb kihirdethesse békekötési szándékainak proklamációját. A felkérést nem fogadta el, majd végül gróf Károlyi Mihály lett a „magyar minisztérium” elnöke, s kabinetje nemsokára meg is alakult.

Szurmay végül 1918. október 31-én, az összeomlás dátumául gyakran megjelölt napon adta át a miniszterséget Linder Béla alezredesnek, volt harctéri tüzér törzstisztjének. Érdemes e lemondás körülményeit felidézni, Szurmay saját szavai alapján. „E napon, október 31-én délután 4 óra tájt jelentette titkárom, hogy Friedrich István és Fűrő földbirtokos a Nemzeti Tanács nevében jöttek azzal a megbízással, hogy a honvédelmi minisztérium átadásánál jelen legyenek, kéri, hogy fogadjam őket.

Beléptek. Friedrich, ki egyébként igen szimpatikus és kedvelt tagja volt törzsemnek az uzsoki harcok alatt, mint mindig, most is tipp-topp szakettben, frissen beretválva jelent meg, és bocsánatot kérve, hogy alkalmatlankodik, megismételte megbízatását... bevittem őt dolgozószobámba és tájékoztattam egy térképen a berajzolt honvédcsoportokról és védelmi intézkedésekről.” Friedrich útja, mint fent írtuk, ekkor találkozott ismét egykori hadseregcsoport-, illetve hadtestparancsnokáéval, s ekkor rögzíthette a tényeket: a haza még nem érkezett, fegyverben álló csapatokon kívül a határok védelmére elhelyezett erők állnak az új kormány rendelkezésére. Szurmay írja: „Ha a magyar kormány észbekap, még november közepén is oly fegyveres erőt tudott volna sorompóba állítani a szent hazai föld megvédésére, hogy Nagy Magyarország határait teljes biztonsággal meg tudta volna védeni az amúgy is leszerelt román haderő és a cseh légionisták ellen, de a sokat szenvedett és kimerült Szerbiának sem jutott volna eszébe, hogy további harc árán próbáljon területet Magyarországnak testéből is foglalni.” Nem így történt. Az ugyancsak Szurmay parancsnoksága alatt tüzértörzstisztként szolgált Linder Béla (akkor) alezredes, hadügyminiszter november 3-án kiadott leszerelési parancsa elrendelte az amúgy mindenütt ellenséges földön álló csapatok fegyverletételét. Így ezzel Magyarország védelemre képtelenné vált.

A Monarchia utolsó m. kir. honvédelmi minisztere a fennmaradt iratok szerint „1914–1918. évi 5 hadjárati évvel, 36 év 2 hó 25 nap szolgálati idővel tényleges nyugállományba vonult. Eddigi fizetése 1918. december hó végével beszüntetendő, egyúttal nyugdíja 1919. január 1-től folyósítandó. A nyugállományba való helyezését maga kérelmezte s miután 40 éven túl szolgált, a hadképtelenség kimutatása alól fel van mentve.”

Szurmay nyugdíjas napjai így tehát 1919. január elsején kezdődtek, ám rövidesen internálással, majd gyűjtőfogházbeli rabsággal folytatódtak. Ennek jogi alapját a Károlyi-kormány, illetve az „őszirózsás” Nemzetgyűlés 1919. évi XXIII. törvénycikkében (néptörvényben) hagyta ránk. A fennmaradt iratok szerint Sztérényi József kereskedelemügyi, és Szurmay Sándor honvédelmi mi-

nisztart személyesen tettek felelőssé a háború elhúzódásáért, a végül bekövetkezett összeomlásért, ha nevük nem is került a rájuk vonatkozó paragrafusok mellé. „A nemzetgyűlés összeülése előtt is meg kell tenni a felelősségre vonás előkészítése végett szükséges intézkedéseket azokkal szemben, akik ellen nyomatékos gyanú merül fel, hogy mint magyar vagy közös miniszterek a világháború előidézésében vagy annak vétkeken könnyelmű továbbfolytatásában akár szándékos, akár gondatlan cselekményük vagy mulasztásuk által részesek voltak, avagy a világháborúval összefüggésben az 1848: III. tc. 32. §-ában meghatározott valamely cselekményt vagy mulasztást követtek el... Ugyancsak meg kell indítani az eljárást azok ellen is, akiket nyomatékos gyanú terhel, hogy mint magyar vagy közös közhivatalnokok a világháború előidézésében, avagy annak vétkeken könnyelmű továbbfolytatásában akár szándékos, akár gondatlan cselekményük vagy mulasztásuk által – felelős állásban – hivatalos ténykedésükkel részesek voltak. Nem vonható felelősségre az, aki csupán hivatali kötelességét teljesítette...”

A ministertanács azok ellen, akikkel szemben a jelen néptörvény 1. (előzőekben idézett) paragrafusában meghatározott cselekmény nyomatékos gyanúja merül fel, a forradalom vívmányait veszélyeztető egyéneknek rendőri felügyelet alá helyezéséről és őrizetéről szóló 1919: XX. néptörvény rendelkezéseit alkalmazhatja.”

Az ez után történeteket Szurmaytól idézzük: „Egy hónappal a kommün proklamálása előtt, azaz 1919. február 25-én este felé, egy ködös hideg napon, a Császár Fürdő iszappakolása után utóizzadásra ágyban feküdtem, amidőn dr. Kéry Károly rendőrfőkapitány megjelent lakásomon, átadott egy Nagy Vincze akkori belügyminiszter aláírásával ellátott iratot, melyben azt a parancsot adja nekem, hogy kövessem Kéry dr. utasításait. Utóbbi őrizetbe vett azzal, hogy reggel 5 órakor legyek útrakész, mert internálni fognak vidéken... Éjjel egy detektív őrzött lakásomon, és másnap hajnali 5 órakor Kéry dr. két detektívvel csípős hidegben, nyitott autón kivitt a Keleti pályaudvarra. Onnan fűtetlen vasúti kocsiban a fél országon át Szombathelyre vittek Szerényi báróval együtt... Bizalmasan ott hallottuk, hogy bennünket nem lehet abba az elhagyatott helyen lévő kis zalai klostromba vinni, amint tervezték, mert abban csak két, az emberek könyörületességéből élő barát lakik, akik nem tudnak minket ellátni és elhelyezni, de félős az is, hogy a környék honvédei, kik kanizsai ezredemben szolgáltak alattam, kiszabadítanak. Végül elhatározták, hogy hajnalban elvisznek Szent Gotthárdra, a ciszterciták kolostorába, ahol 27-én, 51 órai didergés után végre meleg szobába jutottunk... Külön bejött hozzám az egyik kísérő detektív is, és vigyázzba állva előttem, következőképp búcsúzott tőlem: »Lelki szükségét érzem annak, hogy amidőn már nem vagyok szolgálatban, bemutatkozzam a kegyelmes úrnak. Én, mint a 68. közös hadseregbeli gyalogezred hadnagya szolgáltam a kegyelmes úr vezénylete alatt az északi harctéren, és attól a naptól kezdve, hogy a kegyelmes úr először volt nálunk a védőárokban, mindég jó volt a menázsink.»

Szurmay e kéziratához lábjegyzetben írta: a detektív keresztnévét elfelejtette. Ám „védőbeszédének” tovább részében már azt írta: „Végül mint tanúra hivatkozom Auspitz Salamon fővárosi detektívre, aki 1919. február havában közvetlenül mondta nekem: a 68. közös hadseregbeli gyalogezred hadnagya szolgáltam a kegyelmes úr vezénylete alatt...” Folytatódjanak tovább az 1919 márciusában történetek.

„Egy hónappal internálásunk, és napokkal a kommün kikiáltása után, március 25-én korán reggel két detektív jött egy kutyával Szent Gotthárdra, hogy mint letartóztatottakat azonnal Pestre vigyenek... Másnap elbúcsúzva végtelenül kedves házigazdáinktól (dr. Piszter Imre, a Szent Gotthárd-apát-ság perjele és ciszterci szerzetes társai – a szerz.), elvittek Budapestre, ahol este 11 órakor a gyűjtőfogház rabkórházában, éjfél után 1 órakor külön-külön, igen hideg cellába helyeztek el... Augusztus 2-án megbukott a tanácskormány, és másnap (a Pro Libertate Alapítvány által őrzött felvétel szerint délután 3 órakor) elbocsájtottak bennünket. Mindenki kapott egy kis kék igazolványt.”

A történet innen már ismerős. Szurmay Sándor „letartóztatott”, ki az „igazságügyi népbiztos rendeletére szabadon bocsájtott”, még Szentgotthárdon papírra vetette „védőbeszédétől” vélhetően azt várta, hogy segítségére legyen az esetleges vád alá helyezésekor, bírósági tárgyalásakor. Ma már tudjuk, nem került vád alá, így bírósági tárgyalásra sem került sor. Érdemes azonban ismét idézni fennmaradt kéziratát, amely ama törvényben foglalt „általános vádra” szögezi le utolsó mondatként: „Semmiféle törvényes kötelezettség elmulasztásával a háború meghosszabbítása tárgyában vádolható nem vagyok.” Itt kell megjegyeznünk, hogy ekkor a magyar minisztériumról és a miniszteri felelősségről az 1848-as III. törvény, a kiegészítés 1867. évi XII. törvénye, s az időközben hatályba lépő, 1912-es véderőről, honvédségről és népfölkelésről szóló törvények adták meg a kereteket. Ezek alapján a honvédelmi miniszter csak a m. kir. Honvédséggel rendelkezik. Ezért sem véletlen, hogy amikor Linder Bélából 1918 novemberében miniszter lett, hadügyminiszternek nevezte magát, érzékeltetve, hogy nem csupán a honvédségi, hanem a közös hadseregbeli magyar alakulatok, s nemkülönben, valamennyi magyarországi katonai intézmény felett jogosultnak tartja magát. A hadvezér memoárkötetében elsősorban nem is egy magyar miniszter korlátozott monarchiabeli jogköreit firtatta. Sokkal inkább az foglalkoztatta, hogy a német szövetségéstől független békekötés nem teremtett volna Magyarországnak előnyösebb helyzetet, mert „Németország mindenképpen folytatni akarta a háborút, érdekeinek végső érvényesítése miatt... a kérdés morális (szövetségesi) kilátásaitól is függetlenül, békét kötni nem állhatott a Monarchia szolgálatában. Legyünk tisztában azzal is, hogy 1914/15-ben Oroszország teljes hatalmas erejének tudatában hagyományos politikájának vörös fonálától egy hajszálnyira sem tért volna el, akár döntően megveri a Monarchiát, akár a különbéke álláspontjára helyezkedik.”

Folytatódjék ismét a „védőbeszéd” az esetleges tanúk megnevezésével. „Róder Vilmos, ki 2 évnél hosszabb időn át volt vezérkari főnököm, és így nemcsak a hadműveletek, hanem az adminisztráció belső rugóit és egyéni tevékenységemet e téren a legpontosabban ismeri. Ő látta és koronatanúként igazolhatja azt, hogy különösen a lövészárkokban végrehajtott szemléim alkalmával úgyszólván min-



AZ INTERNÁLÁSRA KIJELÖLT SZENTGOTTHÁRDI CISZTERCI KOLOSTOR ÉPÜLETE NAPJAINKBAN.

den katonámat megszólítottam, családi és magánviszonyairól, mesterségéről, a hazuról kapott hírekről, a családi fenntartási járulék pontos folyósításáról kikérdeztem. Ő bizonyíthatja, hogy minden legénységi kitüntetést, ha csak valamiképp tehettem, személyesen végeztem, hogy minden hőszömet megismerjem, vele kezét foghassak. De nemcsak a saját törzsemhez tartozott tisztekre hivatkozom tanúként a tekintetben, hogy miként bántam egyénileg az alám rendelt legénységgel, és miként gondoskodtam róluk, hanem tanúként megnevezem Jászi Oszkár volt magyar köztársasági minisztert (1919 januárjában mondott le e tisztségéről – a szerz.), Magyar Lajos hírlapíró és író, akik a fronton felkeresték csapataimat, és a legénységgel a lövészárkokban történt közvetlen érintkezés útján bizonyára nyertek olyan impressziót, amiről tanúskodhatnak.

Annak bizonyítására, hogy nemcsak a fronton, ahol a közös sors természetesen is közel hozza a tisztet a legénységgel, hanem már békében is mindig így gondolkodtam és gondoskodtam az alárendeltekéről, a nálam alkalmazottakról, akiknek a címét tudom: Kovács János posta- és táviráda szolga Szatmárnémetiben, Kótzay Mihály villamosvasút kalauz, ki 10-15 évvel ezelőtt nálam volt tisztiszolga és lovász, Palkovits Juliska, aki Mátyásföldön, a Friesz-villában (a Szurmay-villától pár házra, a báró Szurmay Sándor utca 11. szám alatt) lakik, sánta lány, ki évek óta segít a háztartásban. Mindezek bizonyíthatják, hogy mióta saját háztartásom van, vagyis 23 éve minden alkalmazott férfi vagy nő, ugyanazon ételeket, gyümölcsöket eszi, mint ami asztalomra kerül, ugyanazt a fürdőkádat használhatja, amit én. Mint ezredparancsnok Nagykanizsán, megtiltottam a legénységet erősen igénybe vevő, túlhajtva teljesen céltalan alaki gyakorlatokat, a díszmenetet pedig teljesen töröltem a foglalkozás tervezetekből. Rónay-Horváth Jenő altábornagy (ekkor Szurmay előljáró székesfehérvári, V. honvédkerületi parancsnoka) és Balás György tábornok megszemlélte az ezredemet, és a fegyvergyakorlat végén díszmenetet rendelt el. Kiadtam a parancsot és jelentettem neki, hogy az ezred ma először csinálja ezt, mert fontosabb dolgaink voltak. Tényleg kifogástalanul ment a menet, mert a legénység hálás volt, hogy nem gyötörtem agyon ezzel őket előzőleg.

A miniszterségem alatt a katonai szolgálat alóli felmentések általam végrehajtott revíziójánál kitént, hogy aránylag nagyobb a felmentettek száma Ausztriában, mint Magyarországon. Az osztrákok azt iparkodtak igazolni, hogy a nagyobb hadiiparukban lekötött katonáikat felmentett katonáknak kell venni. A honvédelmi minisztérium 4. és 4. f. osztály irattárából az ügyiratok egész légiója igazolja azt a nagy harcot, mely e nehéz kérdés körül közttem és az osztrákok között lefolyt. Amidőn láttam, hogy megértés és megegyezés útján az osztrákokkal boldogulni nem tudok, szóbelileg elrendeltem a honvédelmi minisztérium felmentési csoportjának vezetőinél, hogy mindaddig, amíg a kellő arány helyre nem áll a revízió során, mindenkit fel kell menteni, akinél a jogczím akárcsak félig-meddig meg van.”

Nos, azt nem tudhatjuk, hogy a Tanácsköztársaság bíróságán mindebből mit fogadtak volna el, azt viszont már említettük, sem vádra, sem pedig tárgyalásra nem került sor. E „védőbeszéd” viszont még határozottabbá tette Szurmay eddig felvázolt portréjának kontúrjait.